

**TARIMSAL EMTİA
TİCARETİ VE FİNANSMANI**
İSLAM EKONOMİSİ ÇERÇEVESİNDE BİR İNCELEME

Hüseyin Ergun

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 93
İktisat Tarihi – 15

Hüseyin Ergun, *Tarımsal Emtia Ticareti Ve Finansmanı*
İslam Ekonomisi Çerçevesinde Bir İnceleme

Yayıma Hazırlayan: Mehmet İlkay Çiftci, Muhammed Mustafa Bilgili
Musahhah: Sümeyra Yaman

Tasarım: Mohamed Issa

Baskı: Sarıyıldız Ofset – Sertifika No.: 23593
İvedik Ağaç İşleri San. Sit.
1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / Ankara
1. Baskı: İstanbul, 2021
ISBN: 978-625-7015-96-7 | E-ISBN: 978-625-7015-97-4

© İktisat Yayınları, 2021

Bütün yayım hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar
dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları

Aziz Mahmut Hüdayi Mh., Türbekapı Sk. No:13, 34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: +90 (216) 532 63 70
www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadı Araştırma Merkezinin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Ergun, Hüseyin
Tarımsal Emtia Ticareti Ve Finansmanı İslam Ekonomisi
Çerçevesinde Bir İnceleme
1. Baskı, xiv + 232 s., 13.5 x 21 cm
Kaynakça var.
ISBN: 978-625-7015-96-7 | E-ISBN: 978-625-7015-97-4
1. Tarımsal Emtia 2. İslami Finans 3. İslam İktisadı.

**TARIMSAL EMTİA
TİCARETİ VE FİNANSMANI**
İSLAM EKONOMİSİ ÇERÇEVESİNDE BİR İNCELEME

Hüseyin Ergun

iktisat
yayınları

İslami Finans Dizisi

Bu dizide, İslami finans ile ilgili güncel eserlere yer verilmektedir. Dizide İslam ekonomisi, İslami finans ilkeleri, İslam ticaret hukukunun temel özellikleri, İslami finans kuruluşlarının felsefesi, modelleri ve araçları olmak üzere geniş bir yelpazede kitaplar yer almaktadır.

Dizide Yayımlanan Diğer Kitaplar

Fatih Kazancı, *Uluslararası Ticaretin Faizsiz Finansmanı*

Muhammad Ayub, *İslami Finansı Anlamak*

Mehmet Saraç, *Finans Teorisini Yeniden Düşünmek*

Zeyneb Hafsa Orhan, *Katılım Bankacılığındaki Kar-Zarar Ortaklığı*

Enstrümanlarının Risk Analizi

Fatih Kazancı, *Merkez Bankaları ve Faizsiz Bankacılık*

Angelo M. Venardos, *İslami Finans ve Bankacılıkta Güncel Meseleler*

Batuhan Buğra Akartepe, *Alacak Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketi Örneği*

Nazan Lila, *Katılım Bankalarının Murâbaha İşlemlerinde Malın Teslimi: İslam Hukuku Açısından Bir Değerlendirme*

İsmail Cebeci, *İslam İktisadında Murâbaha: Modern Literatürdeki Tartışmalar*

Serdar Özalp, *Borsada Açığa Satış: İslam Hukuku Açısından Bir Değerlendirme*

Ömer Faruk Tekdoğan, *İslam İktisadı Açısından Kaydi Para ve Kısmi Rezerv Bankacılığı*

Yunus Akyüz, *Azalan Ortaklık: İslam İktisadı Açısından Bir Değerlendirme*

Bilal Soysal, *İslami Finasta Kurumsal Yönetim: Fıkhi Uygunluğu Sağlamaya Yönelik Yapı ve Süreçler*

Hüseyin Ergun

Lisans ve yüksek lisans eğitimini uluslararası ilişkiler alanında tamamlayan Ergun, doktora çalışmasını “İslam Ekonomisi Çerçevesinde Tarımsal Emtia Ticareti ve Finansmanı Üzerine Bir Alan Araştırması” başlıklı tezi ile tamamladı. 2005-2015 yılları arasında Konya Ticaret Borsasında sırasıyla dış ticaret uzmanı, AB proje uzmanı, genel sekreter yardımcısı ve genel sekreter olarak çalıştı. KTO Karatay Üniversitesi’nde İslam İktisadı ve Finans Bölümünde doktor öğretim üyesi olarak görev yapmakta ve aynı zamanda Üniversite Genel Sekreterliğini sürdürmektedir.

İslâmi finans, ticaret borsaları, ticaret odaları, tarımsal emtia ticareti, türev piyasalar, mikro finans, yoksullukla mücadele, lisanslı depoculuk ve ELÜS ticareti gibi konularda çeşitli araştırmalar ve yayımlar yapmakla beraber birçok ulusal ve uluslararası projede yürütücü veya koordinatör olarak görev almıştır.

Rahmetli ağabeyim Hasan Ergun'a ithafen

İçindekiler

Önsöz	ix
Kısaltmalar	xiii
Giriş	1
Birinci Bölüm	
İslam Ekonomisi ve Ticaret	5
<i>İslam'da Ticaret ve Ticari İlişkiler.....</i>	<i>8</i>
<i>İslam Ticaret Hukukunda Temel İlkeler</i>	<i>10</i>
<i>İslâmî Finansman Modelleri</i>	<i>15</i>
<i>Ticarette Medine Pazarı Örneği ve Tüketicinin Korunması İlkesi... 34</i>	<i>34</i>
<i>İslami Finanstaki Risk Yönetimi</i>	<i>48</i>
<i>Türev Piyasalar ve Emtia Ticareti</i>	<i>50</i>
İkinci Bölüm	
Ülkemizde ve Dünyada Tarımsal Emtia Ticareti	51
<i>Türkiye'de Tarımsal Emtia Ticareti.....</i>	<i>52</i>
<i>Türkiye'de Ticaret Borsaları</i>	<i>54</i>

<i>Tarımsal Emtia Ticaretinde Kamu ve Özel Sektör Çıkması: TMO</i>	
<i>Örneği</i>	79
<i>Dünyada Tarımsal Emtia Ticareti</i>	82

Üçüncü Bölüm

İslam Ekonomisi Çerçevesinde Emtia Ticareti ve Finansmanı **Üzerine Bir Alan Araştırması**..... 97

<i>Araştırmanın Amacı ve Önemi</i>	98
<i>Araştırmanın Yöntemi, Verilerin Toplanması ve Analizi</i>	99
<i>Araştırmanın Kısıtları</i>	100
<i>Araştırmanın Hipotezleri</i>	101
<i>Araştırmanın Bulguları</i>	104

Dördüncü Bölüm

Model Değerlendirme..... 151

<i>Modelin Amacı</i>	152
<i>Modelin Temel Varsayımları</i>	152
<i>Modelin İşlem Aşamaları ve Adımları</i>	156

Sonuç..... 177

Kaynakça..... 189

Dizin..... 207

Önsöz

İslam iktisadı ve finans alanında son yıllarda güzel gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmelerin başında lisans düzeyinde eğitimlerin verilmeye başlanması, konu ile ilgili akademik etkinliklerin sayılarının artması ve yayınların çoğalması gelmektedir. Yerleşik akademik şemalar içerisinde, İslam İktisadının müstakil bir bilim dalı olarak kendini ifade edebilmesi için epistemolojik ve metodolojik çalışmaların artması gerekmektedir. Konvansiyonel iktisadi felsefenin tüm dünyada kendine uygulama alanı bulması, hâkim ideolojilerin iktisadi tezahürlerinin canlı bir laboratuvar ortamında deneyimlenmesi, İslam'ın ekonomik doktrininin bütün bunlara bir alternatif olduğu inancını gündeme getirmektedir. Bakış açısını değiştiren olaya tamamen tarafsız bir gözle bakarsak ilk insanın yaratılışı ile başlayan hilafet vazifesi sosyal ve içtimai olarak birçok düzenlemeyi de beraberinde getirmiştir. İlk insan; ilk halife aynı zamanda ilk tüketici, ilk üretici, ilk tacir, ilk işçi, ilk işveren, ilk sermayedar, ilk toprak sahibi olmak gibi birçok sıfata sahiptir. Bir başka deyişle ilk insan, üretim faktörlerini ilk

kullanan ve böylece iktisadi faaliyetleri başlatan kişi olmuştur. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de ilk insanın yaratılışı ve ona her şeyin isimlerinin öğretilmiş olduğu farklı ayetlerde ve surelerde yer almaktadır. Bu açıdan baktığımızda ilk halifenin yaratılması ile başlayan iktisadi hayat, insan fitratına ve yaratılış özelliklerine göre tasarlanmıştır. Tüm insanlığa gönderilen ve Hz.Adem (a.s) ile Hz.Muhammed (s.a.v) arasındaki tüm peygamberler İslam'ı anlatmış ve insan fitratına en uygun genel kuralları izah etmişlerdir.

İslam'ın en parlak dönemlerinde ticaretin ve finansal ilişkilerin gelişmişliği ve arz ettiği önemi tarihi kaynaklara dayanarak ortaya koymak mümkündür. Asrısaaadet Döneminden başlayarak Abbasi, Emevi ve Osmanlı Dönemlerinde ticaret ve iktisadi hayat ana merkezde yer almıştır. Tüccarlar eliyle yayılan ve güzel örneklerle imrenilen İslam dini, kazancın büyük çoğunluğunu ticarete atfederek iktisadi faaliyetleri teşvik etmiş ve önemini vurgulamıştır. Aldatma ve aldanmaya neden olabilecek her türlü fiile karşı tedbir alıp kolaylık, cömertlik, iyilik ve yardım öne çıkarılmıştır.

Küreselleşme ile daha da artan finansallaşma bize şunu göstermektedir ki; finans ve iktisadın aracı olan para yavaş yavaş bu rolden çıkarak amaç halini almıştır. Bu doğrultuda iktisadi sistemde amaca ulaştıran yollar zorlaşmaya devam ederken yöntemler daha az sorgulanır hale gelmiştir. Amaca ulaşmak için her yolun mübah sayılması işleri biraz daha çetrefilli hale getirmektedir.

İlk insan ve ilk halife ile başlayan iktisadi yolculukta bugün geldiğimiz nokta maalesef modern iktisadi akımların bir alternatifi ve sadece "faizsizlik" üzerine kurgulanmış bir ara model algısından ileriye gidememektedir. İslam'ın ekonomik doktrinine bakış açımızı bir alternatif olarak değil de; bir öz, bir nüve

olarak görmek gerekmektedir. Öze dair elimizde kadim eserler bulunmakla birlikte çözüme kavuşmayan aslında çok da fazla konu yoktur.

Üzerinde çalıştığım bu eser, tarımsal emtia ticareti ve bu konuda yeni açılımların bir model önerisiyle tartışılması amacıyla tasarlanmış ve okuyucuya farklı bir bakış açısı sunmayı hedeflemiştir. Çalışmanın amacı tarımsal emtia ticaretinde yeni bir model ortaya koyabilmek, mevcut ticaret borsalarında gerçekleştirilen spot piyasa işlemlerine derinlik sağlayacak elektronik platform işlemlerini modellemek ve tüm bu çalışmaların İslam ekonomisi çerçevesinde analiz edilmesini sağlamaktır.

2018 tarihinde Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi anabilim dalı doktora tezinden üretilen kitabımız, öncelikli olarak İslam ekonomisi alanındaki temel kavramları açıklamaya çalışmış, dünyada tarımsal emtia ticaretine yönelik yapılan çalışmalarla ülkemizde yapılan çalışmaları mukayese etmiş ve nihayet özgün bir model olarak ELÜS (Elektronik Ürün Senetleri) sisteminde üç, altı ve dokuz ay vadeli işlemler için bir öneri ortaya koymuştur.

Bu araştırmanın tamamlanması ve kitaplaştırılması sürecinde desteklerini esirgemeyen Konya Ticaret Borsası eski Yönetim Kurulu Başkanı ve 26. Dönem Milletvekili M. Uğur Kaleli'ye, doktora danışmanım Prof. Dr. Önder Kutlu'ya, çalışma süresince beni sürekli teşvik eden Konya Ticaret Odası Başkanı Sn. Selçuk Öztürk ve KTO Karatay Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Bayram Sade'ye, kıymetli hocalarım Prof. Dr. Çağatay Ünüsan ve Prof. Dr. Hamdi Döndüren'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam üzerinde titizlikle inceleme yapan Berkay Çetin ve asistanım Nihal Budak'a tüm destekleri için teşekkür ederim.

Son olarak calisma boyunca beni destekleyen, yanımda olan eşim ve biricik kızım Zeynep Neva Ergun'a tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Hüseyin Ergun

2021, Konya